

पं. देवप्रभ विश्वचित

कुमारपाळ काक्ष

- मुनि सुजसचन्द्र - सुयशचन्द्रविजयौ

चौलुक्यवंशना राजा कुमारपाळनो इतिहास सौने विश्रुत ज छे. कलिकालसर्वज्ञ श्रीहेमचन्द्राचार्य पासेथी प्रतिबोध पामी जेमणे जैनधर्मनां व्रतोनो स्वीकार कर्यो अने पोताना ताबा हेठळ्ना १८ देशोमां अमारी पडह वगडाव्यो तथा मद्यपानादि साते व्यसनोनुं निवारण करी परमार्हत् एवुं बिरुद प्राप्त कर्युं ते राजा कुमारपाळना गुणवैभवथी प्रभावित थई तत्कालीन तेमज उत्तरकालीन घणा विद्वानोए संस्कृतादि भाषाओमां तेमना जीवनचरित्री रचना करी. प्रस्तुत कृति पण तेमना जीवनचरित्र उपर प्रकाश पाथरती मध्यकालीन भाषा-कृति छे.

प्रस्तुत कृतिमां कविए कुमारपाळ महाराजानां धार्मिक कार्योनी सुन्दर पद्योमां वर्णना करी छे. व्यसनोने वश थयेला दशरथ राजा, नल राजा इत्यादिनां दृष्टान्तोथी व्यसनत्याग करवानी प्रेरणा करतां पद्यो खरेखर वखाणवा लायक छे. अणहिल्लवाडना कुमारविहारनुं तथा शत्रुञ्जयादि तीर्थ यात्रासंघनुं एतिहासिक वर्णनकरती पडिक्कओ कविए अद्भुत रीते काव्यमां वणी काढी छे. काव्यमां अन्ते करायेल 'कुमारपाळनी प्रार्थना, सूर्य-चन्द्रनी जेम काव्यनी अक्षय स्थितिनी अभिलाषा तथा शाश्वतसुखना आशीर्वाद आ बधां पद्यो पण कविनी श्रेष्ठ प्रतिभाने प्रगट करे छे. कर्ता पोते कया गच्छना छे, तेमनी परम्परा शुं छे इत्यादि विषे काव्यमां कशी ज नोंध नथी. परंतु प्रतनी लेखन शैली उपरथी प्रायः १६मी सदीमां प्रतनुं लेखन थयुं हशे एम कल्पी शकाय.

प्रस्तुत प्रतनी Xerox सम्पादन माटे आपवा बदल श्री आत्मानन्द सभा (भावनगर)ना व्यवस्थापकश्रीनो खुब खुब आभार.

पठम जिणंदह नमीअ पाय, अनु वीरह सामीअ,
गोअम पमुह जि सूरिय, मुणि सिद्धिइं गामीअ,
समरवि सरसति कवड जक्ख, वर देवि अंबाई,
कुमर नरिंदह तणउ रास, पभणउं सुहदाई ॥१॥

ਮੇਰੁ ਖਡੀ ਫਰਸੀਇ ਜਾਮ, ਮਸਿ ਕੀਜ਼ਇ ਸਾਧਰ,
 ਅੰਤ ਨ ਲਾਭਇ ਗੁਣਹ ਤਣਤ, ਜਿਮ ਚੰਦ-ਦਿਵਾਧਰ,
 ਪਹਿਲਤੁੰ ਧਰੀਇ ਧਜ-ਪਤਾਕ, ਗਿਰਿ ਮੇਰੁ ਸਮਾਣਾ,
 ਕੁਮਰਵਿਹਾਰਹ ਕਰਇ ਭਗਤਿ, ਸਵਿ ਮੰਡਲਿਕ ਰਾਣਾ ॥੨॥
 ਸੋਕਨ ਥੰਭੇ ਪ੍ਰਤਲੀ ਏ, ਮਿੱ ਮਧਗਲ ਦੀਠਾ,
 ਸਾਂਭਲਿ ਕੁਮਰਨਰੰਦਰਾਧ, ਜਿਨਪਿੰਡਿਤ ਬਇਠਾ,
 ਰਾਧਹ ਕੁਮਰਨਰੰਦਰਾਧ, ਹੇਮਸੂਰਿ ਕੂਜ਼ਾਵਇ,
 ਆਹੇਡਤ ਵਾਰਤ ਸਧਲ, ਰਾਤ ਧਮਮ ਕਰਾਵਇ ॥੩॥
 ਅਰਿਠਨੇਮਿ ਜਿਮ ਕੁਮਰਪਾਲਿ, ਡਾਂਗਰਤ ਵਯਾਵਿਤ,
 ਛਾਲੀ ਬੋਕਡ ਕਰਇ ਵਾਤ, ਗਾਡਰਿ ਵਧਾਵਿਤ,
 ਸਸਲਾ ਨਾਚਇ ਰੂਲਿਅਭਰੇ, ਅਜਰਾਮਰ ਹੂਆ,
 ਲਹਿਆ ਦਹਿਆ ਕਰਇ ਆਲਿ, ਪਾਰੇਵਇ ਸਹਿਆ ॥੪॥
 ਭਿੰਸਾ ਅਨਇ ਹਰਿਣ ਰੋਝ, ਸੂਅਰ ਅਨਇ ਸੰਬਰ,
 ਚੀਤਾ ਕੁਮਰਨਰੰਦਰਾਜਿ, ਰੰਗ ਨਾਚਇ ਤੀਤਿਰ,
 ਜੂ ਅਨ ਮਾਂਕੁਣ ਲੀਖ ਕੋਇ, ਕਿਮੰਈਅ ਨ ਮਾਰਇ,
 ਹਰਿਣਾ-ਹਰਿਣੀ ਕਰਇ ਕੇਤਿ, ਸੁਖਿ ਹੇਮਸੂਰਿ ਵਾਰਇ ॥੫॥
 ਲਾਵਾ ਲਵਇ ਪੰਜਰਿ ਥਿਆ, ਸੁਖਿਆ ਛਤ ਭੂਤਲਿ,
 ਸੂਡਾ ਨਵਿ ਪੰਜਰਿ ਥਿਆ, ਪੁਣ ਨਾਚਇ ਸੀਤਲਿ,
 ਕਾਬਰਿ ਅਨਨਇ ਹੋਲ ਭਣਇ, ਸਾਂਭਰਿ ਤਤੁ ਸਾਰਇ,
 ਪਾਣ ਮਾਹਿ ਜਿਮ ਛਲ ਏ, ਲੋਧਾ ਨਵਿ ਮਾਰਇ ॥੬॥
 ਸਾਰਸ ਰੀਸ ਰਿਹਾਂਸ ਲਵਇ, ਮੌਰਡੀ ਅਵਧਾਰਇ,
 ਅਖਵਈਅ ਹੋਜੇ ਕੁਮਰਪਾਲ, ਅਮਹ ਮਰਿਤੁ ਨ ਆਵਇ,
 ਕਾਗ ਸਰਪ ਤਿਹਿ ਸੁਣਹਡਾ, ਧਾਤ ਕੋਈ ਨਵਿ ਬਾਲਇ,
 ਨ ਮਰਤੁੰ ਕੁਮਰਨਰੰਦਰਾਜਿ, ਸੁਖਿ ਹੌਂਡਤੁੰ ਚੁਣ ਲੇਤਾ ॥੭॥
 ਕੰਟੇਸਰਿ ਚਾਮੰਡ ਭਣਇ, ਸਾਂਭਲਿ ਹੋ ਅਸਾਉਗਿ,
 ਛੰਡਿ ਨ ਪੁਡਣਾ ਤਣੀਅ ਵਾਤ, ਏ ਤੁਭਈ ਤਸਾਵਗ,
 ਕੰਟੇਸਰਿ ਆਪਣਇ ਚਿਤਿ ਥਕੀ ਆਲੋਚੀਅ,
 ਹੇਮਸੂਰਿ ਸਰਿਸਤ ਕਿਸਿਤ, ਰੋਸ ਜਸ ਨ ਸਕਤੁੰ ਪਹਚੀਅ ॥੮॥

वालीनाहह परहडा ए, बे पडणि पडंता,
 छंडि न आमिष तणी आस, अच्छि वाकुल खंता,
 वालीनाहह दिउ ग्रास, लीहावउ वही ए,
 मांडे लाडू करउ भगति, अनइ ईडरीए ॥९॥
 पारधि जीवन पोसिउ ए, बहु पावह जोगा,
 पारधि खेलत दसरथह, हुउ पुत्त वियोगा,
 कुमारनरेसर नियराजि, आहेडउ वारइं,
 जलचर-थलचर-ख्यर जीय, इह कोइ न मारइं ॥१०॥

वस्तुः पडण टालिअ पडण टालिअ जीवसंहार,
 सूअर संवर रोझ तिहिं फिरइं जेह मणह भावइं,
 दहिआ तीतिर सालहिअ कच्छ मच्छ नहु मरण आवइं,
 घाली बोकड गाडरह कोइ न घालइं घाड,
 रात करइं जांमे इणिहिं, कुमरड रायह राय ॥११॥
 जूअ वसणि हूउ नल नरिंद, दमयंति वियोग,
 अडवि भमंतां बार वरिस, पांडव मनि सोग,
 देखी दूषण जूअ तणउ, केइ नवि खेलइं सारि,
 जूरी नवि जूअ रमइं, नवि बोलइं मारि ॥१२॥
 मंस वसणि सोदासि राय, पांमिअ दुह सेणीअ,
 दीठी नरगह तणी भूमि, नरवइं पुण सेणीअ,
 आमिष भोअण तणइं दंडि, बत्तीस विहार,
 राय कराविअ कुमरपालि, जिगि तिहुअणसार ॥१३॥
 दूषणि मदिरापान तणइं, यादवकुल नासो,
 कोउ दीवायणइ दुठ देवि, बारवइ विणासो,
 राय आदेसिइ नींच सवे, हिव मदिरा मेलहइं,
 मदुवारा नवि मदु करइं, भूंभलीउं खेलइं ॥१४॥
 गणिकागमन निवारिउए, नरवइ निअ राजि,
 छंडवि वेसावसण लोग, लागा सवि काजि,
 वेश्या कीधी सती सरिस, तइं कुमरड राय,
 तां पुण पूजइ जिणहमुत्ति, वंदइं गुरुपाय ॥१५॥

ਵੇਖਾਵਸਣਿੰ ਗਮਿੰ ਅਰਥ, ਤੇ ਪੁਰਿਸ ਅਧਨਤ,
 ਪਾਚਛਿ ਝੂਰਿੰ ਮਨਹਮਾਹਿ, ਜਿਮ ਵਣਿਅ ਕਧਵਨਤ,
 ਚੋਰ ਜਣਣੀ ਇਮ ਭਣਿ ਏ ਸਾਂਭਲਿ ਵਚ਼ ਵਾਤ,
 ਨਿਕਿੰ ਜੀਵੀਅ ਜਾਇਸੀਇਏ, ਜਿ ਪਾਡਿਸਿ ਖਾਤ੍ਰ ॥੧੬॥
 ਦੀਸਿੰ ਚੋਰ ਨ ਦੇਸਮਾਹਿ, ਜਿਮ ਸੂਸਮਿ ਰਂਕੁ,
 ਘਰ ਊਘਾਡੇ ਬਾਰਿ ਲੋਕ, ਹਿਵ ਸੂਝ ਨਿਸਕ,
 ਪਰਖੀ ਦੋਸਿੰ ਰਾਵਣਹਿ ਏ, ਦੀਤੁ ਨਰਗਿ ਪਿਆਣਤੁ,
 ਦਸਰਥਨਦਣਿ ਰਾਮਦੇਵਿ, ਕਿਤੁ ਅਕਹ ਕਹਾਣਤੁ ॥੧੭॥
 ਨਿਅ ਨਿਅ ਮੰਦਿਰਿ ਭਣਿੰ ਨਾਰਿ, ਸਾਂਭਲਿ ਭਰਤਾਰ,
 ਨਾਰਿ ਪਿਆਰੀ ਜੋਅਤਤ, ਹਿਵ ਜਾਣਿਸਿ ਸਾਰ,
 ਰੰਗਿਹਿੰ ਘਰਣੀ ਭਣਿੰ ਨਾਹ, ਸੁਣਿਧਮਮ ਵਿਚਾਰੇ,
 ਮਨ ਸਿਛਿੰ ਹਿਵ ਕਰਿਨ ਸਾਮਿ, ਪਰਖੀ ਪਰਿਹਾਰ ॥੧੮॥

ਵਸਤੁ: ਜੂਅ ਵਾਰੀਅ ਜੂਅ ਵਾਰੀਅ ਮੰਸ ਸੰਸੁਤ,
 ਸੁਰਾਪਾਨ ਨਵਿ ਜਾਣੀਅ, ਵੇਸਕਵਸਣ ਨਧਣੇ ਨ ਦੀਸਿੰ,
 ਪਾਰਧਿ ਜੀਵ ਨ ਮਾਰਿੰ, ਚੋਰ ਕੋਇ ਨਧਣੇ ਨ ਦੀਸਿੰ,
 ਕੁਮਰਡ ਰਾਧ ਮੂਲਤਤ, ਪਰਖੀਨਤ ਪਰਿਹਾਰ,
 ਸਾਤਿੰ ਵਸਣ ਨਿਵਾਰਿ ਕਰਿ, ਗਹਿਤ ਧਮਮਹ ਭਾਰੁ ॥੧੯॥
 ਪਾਣੀ ਗਾਲਿੰ ਤਿਨਿ ਵਾਰ, ਅਣਾਥਮੀ ਕਰਤਾ,
 ਕੁਮਰਨਰਿੰਦ ਤਣਿੰ ਰਾਜਿ, ਸਕੇਵ ਪਡਿਕੰਤਾ,
 ਕਡਾ ਸ਼ਾਵਕ ਥਿਆ ਅਚਛਿੰ, ਸ਼ਾਵਕਵਿਧਿ ਪਲਾਈ,
 ਧਮਮਿੰਹਿ ਲੀਣਾ ਰਾਤਿ-ਦਿਵਸ, ਪਾਤਕ ਤੇ ਟਾਲਿੰ ॥੨੦॥
 ਬਹਿਨਡੀ ਬਾਂਧਵ ਭਣਿੰ ਏ, ਮਜ਼਼ ਕਤਿਗ ਭਾਵਿੰ,
 ਹੇਮਸੂਰਿ ਗੁਰੁ ਤਣਤ ਬੋਧ, ਅਮ਼ ਭਲਤ ਸੁਹਾਵਿੰ,
 ਕੁਮਰਵਿਹਾਰ ਕੰਦਾਵਿ ਚਾਲਿ, ਜਿਣ ਰਾਧ ਕਰਾਵਿਅ,
 ਅਣਹਿਲਵਾਡਤੁ ਕੁਮਰਪਾਲਿ, ਤਿਲਿ ਤਿਲਿ ਮੰਡਾਵਿਅ ॥੨੧॥
 ਸੋਕਨਥਿੰਭੇ ਪੂਤਲੀ ਏ, ਆਪੁਣ ਜੋਅਤੀ,
 ਨਿਰੁਵਮ ਰੁਵਿਹਿੰ ਆਪਣਿੰ ਏ, ਤਿਹਅਣ ਮੋਹਣਤੀ,
 ਹੈਰੇ ਮਾਣਿਕ ਚੂਨਡੀ ਏ, ਪਾਥਰਖੱਡ ਜਡਿਆ,
 ਨਿਮਲ ਕੰਤੀਅ ਬਿੰਬਰਾਸਿ, ਅਇਨਿਤਣੇ ਜਡਿਆ ॥੨੨॥

मंत्रीअ मोकलि देसि-विदेसि, बहु संघ मेलावइं,
धामी बहुआ रास दिइं, राउ यात्रा चलावइं,
देस-विदेसह मिलिअ संघ, पहुतउ गूजरात,
बाहुड मंत्रिअ वीनवइं ए, सुणि समिअ वात ॥२३॥
चउरा गूडर संघ तणा, नवि लाभइं पार,
चालित (?) नरवर सुरठ भणी, मन लाइ न वार,
दीधउं संघपति तीर्थ भणीय, पहिल पीआणउं,
भोली बुद्धिइं आपणी ए, हुं किंपि वखाण ॥२४॥

वस्तुः बहुअ देसह बहुअ देसह संघ मेलेवि,
जिणभत्तिहिं ए गमण भूमि नाह सेतुज्जि वच्चइ,
गाइं वाइं रूलिअ भरि, संघलोअ आणंदि नच्चइ,
ठामिहिं ठामि वधावीअ, हिव हुइ मंगल चारू,
अरथिहिं वरिसइं मेघ जिम, दानि मानि सुविचारू ॥२५॥
सूरिराय सिरहेमसूरि, जण धम्मधुरीणा,
समणा-समणी सहस संख, मणि समरसि लीणा,
मिलिआ सावय तणा लाख, धणि धनद समाणा,
साचीअ वहता सीसि कमलि, गुरु-गुरुणी आणा ॥२६॥
भेरी भूंगल ढोल घणा, घमघमइं नीसाणां,
खेला नाचइं रूलिअभरे, नव-नवा सुजाणा,
धामिणि तरुणी दिइं रास, किरि सगगह आवी,
महुरी वाणिइं(हिं) भणइं भास, मनरंगिहि (बहविह) आवी ॥२७॥
बंदी जय-जयकार करइं, कइ दीहर सादि,
गायइं गायण सत्त सरे, केवि किन्नर सादि,
चाली गयघड माल्हती ए, झरती मदवारि,
खाणि खणंता तुरय लाख, करहा सइं च्यारि ॥२८॥
राउत-पायक-राजलोक, अनइ मागणहार,
संख विवज्जिअ चलिअ लोक, कोइ जाणइ सारु,
किं इह चालइं भरतराय, किं सगरनरिंदो,
राया संपइ दसनभद, किं कन्ह गोर्विदो ॥२९॥

ਕਿਂ ਵਾ ਦੀਸਇ ਨਲਨਰਿੰਦ, ਕਿਂ ਦੇਵਹ ਰਾਤ,
 ਭੰਤਿ ਊਪਜਇ ਜੋਅਂਤਾ ਏ ਨਰਵਇ ਸਮੁਦਾਤ,
 ਸੰਘਪਤਿ ਕਰਤਤ ਗਾਮਿ ਗਾਮਿ, ਜਿਣਪ੍ਰਾਅ ਵਾਰੀ,
 ਪਹੁਤਤ ਸੇਤੁਜਿ ਦਿਧਿ ਦਾਣ, ਰਿੱਛਿ ਗਣਇ ਅਸਾਰੀ ॥੩੦॥
 ਦੇਖੀਅ ਹਰਖੀਅ ਸੰਘਕੀਅ ਰਿਸਹੇਸਰ ਸਾਮਿਅ,
 ਵੰਦਇ ਪ੍ਰਯਿੰ ਥੁਣਿੰ ਭਾਵਿ ਮਿਲਿਆ ਸਵਿ ਧਾਮੀਅ,
 ਮੰਡਿਅ ਰੇਵਇਸ਼ੰਡਣਤ, ਧਾਦਵਕੁਲ ਸਾਰੇ,
 ਸੀਲਿਅ ਸੁੰਦਰ ਨਾਣਕਤ, ਸਿਰਨੇਮਕੁਮਾਰੇ ॥੩੧॥

ਵਸਤੁ: ਭਣਇ ਕੁਮਰਡ ਭਣਇ ਕੁਮਰਡ ਰਿਸਹ ਅਵਧਾਰਿ,
 ਕਰ ਜੋਡਵਿ ਹੁਂ ਵਿਨਕਤ ਸਾਮਿ ਪਾਸਿ ਹੁਂ ਕਾਧ ਨ ਮਾਗਡਾਂ,
 ਜਹਿਂ ਕੁਲਿਤਇ ਨੋ ਲਖਤ ਤਿਹਿਂ ਚਕਕਵਇ ਮ ਦੇਇ

ਸਿਰਿ ਸਿਰੁੰਜਯ ਗਿਰਿਸਿਹਾਰਿ ਵਰਿ ਪੱਖੀਅ ਕਰੇਜ ॥੩੨॥
 ਸੰਘ ਸਾਹਿਤ ਪਹੁ ਪ੍ਰਯ ਕਰੀ, ਰਾਤ ਦਾਣੁ ਦੀਧਿਤੋ,
 ਵਾਜਤ ਗਾਜਤ ਚਾਲਿਯਤ, ਹਰਿਸਹਿ ਤਲਹਸਤੋ,
 ਕੀਰ ਜੁਹਾਰੀ ਵਤਣਥਲੀ, ਮੰਗਲਪੁਰਿ ਪਾਸੋ, ਦੀਵਿ ਅਜਾਹਾਰਿ ਕੋਡਿਨਾਰਿ, ਪਾਟਣਇ ਜਿਣ ਪਾਸੋ ॥੩੩॥

ਵਸਤੁ: ਚਡਿਅ ਭੂਪਤਿ ਚਡਿਅ ਭੂਪਤਿ ਨਾਹ ਸੇਤੁੰਜਿ,
 ਰਿਸਹੇਸਰ ਪਣਮੀਅ ਕਰਿ ਨਰ[ਧ]-ਤਿਰਿਧੋਜ(ਨਿ) ਦੁਕਖ ਵਾਰਇ,
 ਤਹ ਊਜਲਗਿਰਿ ਨੇਮਿਜਿਣ, ਕਾਮ ਕੋਹ ਜੋ ਮੋਹ ਵਾਰਇ,
 ਮੰਗਲਿ ਪਾਟਣਇ ਵਤਣਥਲਿ ਦੀਵ ਅਜਾਹਾਰਿ ਦੇਵ,
 ਕੋਡੀਧਨਾਰਿ ਜੁਹਾਰਿ-ਕਰਿ, ਪਾਟਣਇ ਪਹੁਤਤ ਦੇਵ ॥੩੪॥
 ਸਾਨਿਧ ਸਾਸਣਦੇਵਿ ਤਣਿੰ, ਸੰਘਿ ਕੀਧੀ ਧਾਤ,
 ਪਾਟਿਣਿ ਆਕੀ ਨਾਰਿ ਕਹਇੰ, ਘਰਿ ਘਰਿ ਇਸ ਵਾਤ,
 ਕੀਧਾ ਜੰ ਪੁਣ ਜਾਤੁ ਅਮ੍ਹੇ, ਇਹ ਸਾਮਿ ਪਸਾਤ,
 ਪ੍ਰਤਪਤ ਕੋਡਿ ਦਿਧਵਾਲੀਧਹਿ ਹੇਮਸੂਰਿਸਿਤਾਂ ਰਾਧ ॥੩੫॥
 ਕਾਸੀ ਕੋਸਲ ਮਗਦੇਸ, ਕੋਸੰਬੀ ਵਚਾ,
 ਮਰਹਠ ਮਾਲਵ ਲਾਡਦੇਸ, ਸੋਰੀਪੁਰ ਕਚਾ,
 ਸਿੰਧੁ ਸਵਾਲਖ ਕਾਸਮੀਰ, ਕੁਰਕੁੰਤਿ ਸਿੰਭਾਰਿ,

कान्हडदेस कान्हडीअ भणइं, जाणीअ जालंधरि ॥३६॥

वस्तुः मारि वारिअ मारि वारिअ देस अढारि,
 देस-विदेसह मेलि करि भविअण जुत कराविअ
 चउदसहि चालीस सहिअ रायविहार किउ रिढ्डि सारिअ,
 मोगड मूंकी जेण हिव जगि लीधउ जसवाउ,
 हुउ न होसिइ अवर कोइ, कुमरड सरिसउ राउ ॥३७॥
 त्रिहु भुवणे जसु कीर्ति लईणइं गूजरराइं,
 कृतयुगि कय अवतारं, नेव गजिअ कलिवाइं,
 सेविअ भावठि जि कम्मदोस, जिम बंभ चक्कीसरि,
 देवभूमिगिइं सिद्धचक्क, जयसिंह नरीसरि ॥३८॥
 चूलिक्यवंसी तिहुणपाल कुलअंबरभाणू,
 विक्कम वच्छरि वरतत ए, एगार नवाणूं,
 पाटि बईठउ कुंमरपाल, बलि भीम समाणउ,
 मंडइ रणरंगि जासु तणइ कोइ राउ न राणउ ॥३९॥
 मेरु न ठामह चलइ, जाव जां चंद-दिवायर,
 शेषनाग जां धरइ भूमि, जां सीसिइं सायर,
 धम्म वसउ जां जगहमांहि, हूआ निश्चिल होइ,
 कुमरड रायह तणउ रास, नंडउ भू महीअलि ॥४०॥
 सूरीसरि सिरिसोमतिलक, गुरु पाय पसाइं,
 बहु देवप्पह गणिकरेण, रचिउ इह रासो,
 पढइ गुणइं जे सुणइं रास, जिण हरि खेलेइ,
 सविहं दुरिहं करिअ छेह, सिवपुर पामेइ ॥४१॥

॥ इति श्रीकुमारपाल भूपाल रास सम्पूर्णः ॥

अहिंसा प्रथमं पुष्पं, पुष्पमिन्द्रियनिग्रहः ।
 सर्वभूतदया पुष्पं, क्षमा पुष्पं विशेषतः ॥१॥
 ध्यानपुष्पं तपःपुष्पं, ज्ञानपुष्पं च सप्तम् ।
 सत्यं चैवाऽष्टमं पुष्पं, तेन तुष्पन्ति देवताः ॥२॥

॥ इति अष्टपुष्पं मं० अजितवीरगणिनाऽलेखि ॥

शब्दकोश

१. मइं = मे	१९. पडण (ह?) = पडहे-
२. आहेडउ = शिकार	२०. दीवायणि = द्वैपायन
३. डांगरड = ढंदेरो	२१. बारवइ = द्वारिका
४. रुलिअभरे = आनंदित थई	२२. महुवारा = मद्य करनारा (बनावनारा)
५. लहिआ = ?	२३. भूभलीउं = ?
६. दहिआ = पक्षिविशेष(दैयड?)	२४. गयघड = गजघटा, हाथीनुं जूथ
७. मांकुण = मांकड	२५. संखविवज्ज्ञअ = संख्या वगरना -
असंख्य
८. लावा = पक्षि विशेष(लवारां?)	२६. दियवालीयहं = दीवाळीओ सुधी
९. सीतलि = एक श्वेतपक्षी विशेष	२७. अणाथमी = चोविहार(?)
१०. मछल्ल = मांछला	२८. आपुण = पोताने(?)
११. लोधा = पारधि?	२९. सूसमि = सुषमा काळमा, चोथा आरामां
१२. रीस = रिंच-पोपट ?	३०. पिआरी = परायी (?)
१३. रिहांस = ?	३१. पाथरखुंड = पथ्थरना खण्ड
१४. सुणहडा = कूतरा	३२. गूडर = पगला
१५. चामंड = चामुंडा	३३. कुरकुंति = देशनुं नाम
१६. पुडणा = ?	३४. मोगड = मोकळु(?)
१७. उसावग = ?	३५. लईणइं = लईने(?)
१८. परहडा =	